

סז ע"א

[א] גמ' יאמר טמא מת ואל יאמר זב וכו' - כצ"ל.

ע"ב

[א] גמ' שכן מטמא משכב ומושב ומטמא כ"ח - הרמב"ם וכל הגאונים לא גרסי משכב ומושב, אלא שכן מטמא כלי חרס כו'.

אור אליהו

לומר "טמאי זב" שמשמעו אנשים שנטמאו על ידי זב, לכן על כרחך שצריך לגרוס "זב", והיינו הזב עצמו.

[א] בגמ': "מאי חומריה דמצורע מזב, שכן טעון פריעה ופרימה ואסור בתשמיש המטה, אדרבה זב חמור, שכן מטמא משכב ומושב, ומטמא כלי חרס בהיסט", כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ומשמע לפי גירסא זו, שמצורע אינו מטמא משכב ומושב³⁹, ולכן זב

[א] בגמ': "יאמר טמא מת ואל יאמר זב כו' - כן צריך לומר³⁸. ולא כגירסא שלפנינו בגמ': "יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב" כו'. ונראה הטעם, שכן הפס' שאותו דרש רבי שמעון הוא (במדבר ה, ב): "צו את בני ישראל, וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש", וכיון שכתוב בפס' "טמא לנפש" בלשון יחיד, מסתמא שגם רבי שמעון נקט "טמא מת" בלשון יחיד. וכן לא שייך

למשניות (זבים ה, ו) כתב על חילוק זה: "הוא תמוה מכמה קושיות". ועיין שם בחידושי רבינו מה הקושיות שיש בזה, ועיין גם במה שכתבנו בעניותינו בפירוש "אור אליהו" על "חידושי הגר"א" על המשניות (זבים שם). והתוס' רי"ד (תניינא מגילה שם) תירץ: "נראה לי דהכי בעינן לפרושיה, אדרבא זב חמור, שכן עושה משכב ומושב [אפילו בימי ספרו, מה שאין כן מצורע שאינו עושה משכב ומושב] אלא בימי חלוטו, אבל בימי ספרו אינו עושה משכב ומושב כדכתבין לעיל, ולעולם בימי חלוטו ובימי הסגירו עושה משכב ומושב".

וכן היא דעת הר"מ מפונטיז"א (הובא בתוס' יומא שם), וכן כתב הכסף משנה בדעת הרמב"ם [בתירוץ הראשון], והובא בהערה הבאה. ובשיח יצחק (יומא ו ע"ב) כתב ליישב את הגירסא שלפנינו באופן אחר: "מעתה על כרחך לומר דסוגיא דאלו דברים חדא קתני, שכן מטמא משכב ומושב וכלי חרס בהיסט אפילו לא ישב עליהם אלא שהסיטן, מה שאין כן מצורע דהגם דמטמא מושב ומשכב, היינו בישב עליהם אבל בהסיטן לא, דאין לך טומאת היסט אלא בזב וזבה ונדה ויולדת" כו' ע"ש.

38. וכן העתיקו את הגמ' כגירסא זו: שו"ת מעשה ניסים (יא), כסף משנה (ביאת מקדש ג, ח), שלל דוד (במדבר ה, ב), תורה תמימה (שם) ותורה שלמה (שם). וכן הוא בכת"י: מינכן 6. וכעין זה בכת"י: קולמביה 294-295, וטיקן 109 ב, ביהמ"ל 1623 - שגרסו: "יאמר טמא נפש ואל יאמר זב".

39. ולכאורה קשה על גירסא זו, הרי מפורש בתורת כהנים (מצורע פרשה ב, ו-ח) שמצורע מטמא משכב ומושב. וכתב רש"י (ד"ה זב) לתרץ: "זב - עושה משכבו ומושבו אב הטומאה, לטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו, אף על פי שלא נגעו הבגדים במשכב, אבל מצורע, אף על גב דתניא בתורת כהנים עושה משכב ומושב, לאו אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים, אלא לטמא אוכלין ומשקין" (אמנם תוס' ביומא ו ע"ב ד"ה שטמא כתבו שרש"י חזר בו ממה שכתב בפסחים וסובר שמצורע מטמא משכב ומושב גם לטמא אדם לטמא בגדים). וכן כתבו חילוק זה (שמצורע מטמא משכב ומושב רק טומאה קלה ולא טומאה חמורה): תוס' (ד"ה שכן), ר"ש (כלים א, ג), ראב"ד (טומאת צרעת יג, יג), רשב"א (מגילה ח ע"א) וריטב"א (שם). והנה רבינו בחידושי

עט ע"א

[א] גמ' כל הזבחים כו' - זורק את הדם פסח נטמא חלב כו' כצ"ל.

אור אליהו

שטהר מלטמא משכב ומושב, ואחד המוסגר ואחד המוחלט בכל אלו⁴¹.
[א] בגמ': "דתניא, רבי יהושע אומר, כל הזבחים שבתורה, בין שנטמא בשר וחלב קיים, בין שנטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם. נזיר ועושה פסח, נטמא חלב ובשר קיים - זורק את הדם, נטמא בשר וחלב קיים - אין זורק את הדם, ואם זרק הורצה", כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'⁴². ולפי גירסא זו, בין בשלמי נזיר ובין בקרבן פסח, צריך שלכתחילה הבשר יהיה טהור בזמן זריקת הדם, כדי שיהיה ראוי לאכילה⁴³. אמנם לדעת רבינו הגירסא היא: "דתניא, רבי יהושע אומר, כל הזבחים שבתורה, בין שנטמא בשר וחלב

חמור ממצורע גם בדבר זה שהוא מטמא משכב ומושב. וכתב רבינו בגליון הש"ס שלו, שהרמב"ם וכל הגאונים לא גרסי את התיבות "משכב ומושב", אלא גרסי רק: "אדרבא זב חמור, שכן מטמא כלי חרס בהיסט"⁴⁰. והיינו, שסוברים הרמב"ם והגאונים, שגם מצורע מטמא משכב ומושב, ולכן אין למנות את טומאת משכב ומושב בכלל הדברים החמורים שיש בזב ואין במצורע. וכך כתב הרמב"ם (טומאת צרעת י, יא): "המצורע אב מאבות הטומאות, מטמא אדם וכלים במגעו, וכלי חרס באוירו, ומטמא אדם במשא, ומטמא משכב ומושב אפילו תחת אבן, כזב וכזבה, שנאמר וכבס בגדיו וטהר, מפי השמועה למדו

חז"ל כסוגיא זו, ועיין במה שכתבנו שם בפירושו "אור אליהו".

42. וכן גרסו: רבינו חננאל, רש"י (ד"ה שלמי), אור זרוע (ב הלכות פסחים רכה) ומאירי.

43. כך מבואר ברש"י (ד"ה שלמי): "שלמי נזיר - תחילתן לאכילה, דבעי שילוח שערו תחת הדוד, שהשלמים מתבשליין בו, כדכתיב ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש וגו'. ועוד בעי תנופה זרוע בשלה, אלמא צריך שיהא בשר טהור בשעת זריקה, שיהא ראוי למצוה האמורה בו". וכן כתב המאירי: "וכן בנוזר שנטמאו חלבי שלמיו והבשר קיים - זורק את הדם, נטמא הבשר - אינו זורק". והנה התוספות הקשו על רש"י: "ומה שפירש רש"י, דבעי שילוח שערו תחת הדוד, אין נראה שיהא עיכוב, ומה שפירש נמי משום תנופה, הא כל שאר שלמים נמי בעו תנופה, ולא אשכחן תנא דאית ליה תנופה בנוזר מעכבת אלא רבי אליעזר בסוף ג' מינים". ועיין בספר חידושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם (נוירות ח, א) מה שכתב ליישב את שיטת רש"י.

40. וכן כתב הכסף משנה (שם) בדעת הרמב"ם [בתירוץ השני]: "ואף על פי שבפסחים פרק אלו דברים (דף סז) אמרו זב חמור ממצורע שכן עושה משכב ומושב, צ"ל שרבינו יפרש דהתם בימי ספירו קאמר. אי נמי, שאינו גורס כי אם זב חמור שנטמא כלי חרס בהיסט". וכן כתב להגיה באליהו רבא (זבים שם).

אמנם בחידושי רבינו למשניות (שם) כתב להגיה באופן אחר: "וטעות סופר בגמ' דפסחים, ובמקום משכב ומושב צריך לומר וטעון ביאת מים חיים", והיינו שצריך לומר: "אדרבא זב חמור, שכן טעון ביאת מים חיים, ומטמא כלי חרס בהיסט". עיין שם ובפירושו "אור אליהו" שם.

41. והנה כסוגיא זו, האם מצורע מטמא משכב ומושב, הרחיב והעמיק רבינו בחידושו על המשניות (זבים שם). ומסקנתו שמצורע מטמא משכב ומושב (רק שאינו מטמא בהיסט כזב): "ואחר העיון נראה עיקר, דודאי כל דין זב לו, רק בהיסט לבד". ועיין שם בכל הראיות שהביא רבינו מדברי